

hozták fel okul, hogy mert a fenyő itt természetes uton nem fordul elő, nem is nekivalók a viszonyok. S ha tenyészni is fog, talán szebben mint egyebütt, de fája puhább és kevésbé használható lesz. Ezzel szemben örömmre szolgált az a körülmény, hogy Kishalmágyon megtaláltam a fenyőt, mert ez a mellett bizonyít, hogy a mi hegységeink is megfelelnek a fenyő tenyészteti viszonyainak.

Hogy a fenyőkultúra nem új dolog Aradmegyében, erről számos 30—40 éven inneni mesterséges erdősítés tanuskodik. Több helyen van kisebb-nagyobb területen megtelepítve, hol más lombfával keverve a lucz, erdei, fekete és veres-fenyő. Csak jegenye fenyő-kultúrát nem láttam sehol, a minek okát a jegenyefenyőcsemete nevelésének nehezebb voltában keresem.

Az idei erdészeti közgyűlés alkalmával is igen szép fenyő-kultúrákat, fogunk látni Munk H. szlatinai uradalmában is.

Lehet, hogy szaktársaim közül többen elítélik a fenyőnek az idáig tapasztalt természetes tenyészteti határon alól való mesterséges megtelepítését, de azért nincs kizárva annak a lehetősége, hogy ezen kultúrák idővel mégis használható, értékes erdőkké ne fejlődhetnének.

Vajjon a fatenyésztési határok mindig ugyanazok voltak-e, vagy csak idők folyamán az egyes fanemeknek a létért való egymással küzdelmében alakultak ki oly élesen? S nem lehetne vajjon úgy a felső, mint az alsó-tenyésztési határt kedvező körülmények közt egy kissé kiszélesíteni a nélkül, hogy a természet megbosszulná magát ezen beavatkozásért?*)

Ligetes legelők.

Irla: Szentimrey Dániel.

Berendi Béla, m. kir. erdőmester «A legeltetés kérdése» című közgazdasági tanulmányának e lapok f. évi június havi füzetében megjelent rövid ismertetésénél az a remény nyert ki-

*) A helyes felelet remélhetőleg leszűrődik abból a vitából, mely a kérdéses birtok megtekintése és ismertetése után f. é. gyűlésünkön a szaktársak körében megindulhat.

Szerk.

fejezést, hogy a futólagos ismertetésen kívül a magyar szakközönség körébe még lesz alkalmunk alapos véleményt is hallani a műben felvetett kérdésekről.

A tárgy a maga fontosságánál és közgazdasági jelentőségénél fogva, mint az erdőgazdaságnak most különösen kiélesedett, egyik nagy problémája is, valóban megérdemli, hogy némán napirendre ne térjünk felette; s kétség sem lehet az iránt, hogy a munka a mi részünkről is érdeme szerint teljesen elfogulatlan méltatásban fog részesülni: egyedül méltó lévén hozzánk a nemzet közgazdasága érdekében minden jó, üdvös eszmét felkarolni és ápolni s a káros következményű téves nézetek és tanok ellen teljes erőnkkel küzdeni.

Mi csak ezt az egy célzt, az ország javára és gazdasági boldogulására irányuló törekvést ismerhetjük és ismerjük is és ezelőtt a szent cél előtt minden más szempontnak feltétlenül meg kell hajolnia.

Magam részéről, miután a kérdés nem technikai részével általánosságban másutt és más alkalommal már foglalkoztam, megjegyzem, hogy a ligetes legelő előtttem s bizonyára igen sok gyakorlati szakértő előtt már régibb idő óta nem ismeretlen és tartózkodás nélkül kijelentem, hogy ha már a legelő-erdő előtt kitérni nem tudunk, ez az egyetlen alak, melyet a gyakorlatban helyesen, czélszerűen és úgy a mezőgazdaságra, mint az erdőszetre nézve az egyenletes ritkítással képezett alaknál nagyobb haszonnal alkalmazhatunk.

Az egyenletesen ritkított legelő-erdővel valóban úgy vagyunk, hogy se fű, se fa.

De a hegyi talaj s a felsőbb régiókban honos fenyveseink ezt a képletet meg sem engedik; tehát a legeltetés kisegítésének ez az eszköze helyesen és czélszerűen épen ott nem alkalmazható, ahol arra tulajdonképen szükség van.

Hogy ennek a nézetemnek én hivatalos formában is bátor voltam kifejezést adni, legyen szabad azt két legelő-erdő üzemtervére adott véleményemnek ide vonatkozó részével kimutatnom:

1. «... Az egész birtokon tervezett legelő-erdőgazdaságot a birtokosoknak a nagymélt. földmívelésügyi m. kir. Minister ur 24,595/899. sz. magas engedélye biztosítja.»

«A fahozamszabályozás szerint a használatok, egyszerű vágás-osztás alapján, a térképen jelzett s az általános üzemtervben is feltüntetett sorrendben eszközöltetnének és a legeltetés előnyösebb gyakorolhatása céljából a II—IV. tagok 60—65 éves állabjában gyéritések terveztetnek. Ezt a tervezést nem tartom célszerűnek és elfogadhatónak, mert :

a) a negyedik tagba, vagyis helyesebben fordaszaki területbe sorozott 17·32 *kh.* kiterjedésű, egészen különálló 12. osztág, különösen ha most még meg is gyéritetnék, koránál fogva és legeltetés mellett, a tervezett vágatási időig nem tartható fenn.

b) Az állabok állapota miatt az I. fordaszakra 97·73 *kh.* hozamterület helyett csupán 25·27 *kh.* volt a terv alapján főhasználatra előírható. Helyes és méltányos pedig, hogy a birtokos az I. fordaszak alatt is mennél kedvezőbb jövedelemben részesüljön; mert a gazdaság az első időkben több befektetéssel jár és a jövőhöz képest kétség kívül nagyobb megszorításokat is kíván.

c) A főhasználatoknak a tervezett előhasználatokkal az első fordaszakban való pótlása a legeltetési haszonvétel szempontjából is tetszetős ugyan, de a meredek hegyoldalakon fekvő, 60—65 éves luczfenyőállaboknak a fűnövéshez szükséges mérvű megritkításával az e vidéken ugys gyakori szélöntés veszélyét 95 *kh.*-ra kiterjeszteni, az okszerű gazdasággal összeférőnek nem találom.»

«Bátor vagyok itt felemlíteni, hogy még a jegenyefenyvesekből ritkítással képzett legelő-erdőinket is halomra dönti a szél.»

«Egyáltalán a magas hegységi luczfenyvesekben a legelő-erdőnek egyenletes, vagy közel egyenletes elosztású egyedekkel való képzése nem felelhet meg a célnak, már csak a minőségében, szerkezetében, lejtviszonyaiban stb. gyorsan váltakozó hegyi talaj miatt sem, a melyet minősége szerint helyesen és célszerűen kihasználni csak jó gyepet termő terek és erdőcsoportok képzése által lehet. Az állabok jobb fenmaradása, kedvezőbb és szebb növése és nagyobb legelőhaszon mellett a csoportos legelő-erdő alak képzéssel még az is el van érve, hogy a legelő marha a gyepes tereket keresvén, a fenyők gyökerei állandó és erős taposásnak nincsenek kitéve, a legeltetés által sanyargatott fenyőállabok korai revesedése legfeljebb egy megengedhető kisebb százalékban fog bekövetkezni.»

«Minthogy a tulajdonos volt urbéresek, mint általában a környéken mindazok az erdőbirtokosok, akiknél a legelő-erdőgazdaság be van hozva, a sűrűbb záródású, fiatalabb osztagok gyéritését; a legeltetés által megkívánt mértékben nem akarják foganatosítani, mert az áterdölési faanyagának értéke nincs, az erősebb ritkítást tehát a fiatalosokban határozottan károsnak és nagy veszteségnek tartják, ami a legelőre való minden áhítózásuk mellett is igazolható álláspont: bátor vagyok jelen esetben a *legeltetést*, mint a viszonyok által elkerülhetlenül követelt *mezőgazdasági előhasználati alakot*, tisztelettel javaslatba hozni.»

«Véleményem szerint *átmenetileg*, vagyis a míg a fenebb jeleztem talajviszonyokhoz és fekvéshez alkalmazkodó *csoporthoz legelő-erdő alak* létre jön, minden vágásterület 5 évig volna legeltethető és a 6-ik évben beerdősítenék, természetesen mindjárt a fenebb is jelzett módon, a talajviszonyok szerint csoportosan.»

«Belátható ebből, hogy a helyzet legnehezebb volna az első években, addig, a míg a kellő hézagossággal telepített új területek nem állnának rendelkezésre, a legeltetés által igényelt kiterjedésben. Jelen esetben azonban az állapotot kiegészíti az, hogy a II. tag 6. osztagát képező 55'85 *kh.* vágás úgy sem kerül az első fordaszakban erdősítés alá; s miután az erdőbirtok általános leírásának 4. fejezete szerint is, *a vágásokban buja fű nő*, úgy ez a vágás, mint az I. tag 1. osztaga, erdősítés előtt, az ültetés sikere érdekében úgy is legeltetendő volna...»

2. «... A «B» üzemosztályba foglalt legelő-erdőnél egyenletes ritkítás által tervezett állabállást, mint a hegységben, különösen pedig a fenyőrégióban meg nem felelő legelő-erdőalakot törölni és ahelyett a talaj, fekvés, lejt stb. szerinti elosztásban és nagyságban alkalmazandó facsoportokkal és erdőfoltokkal képezett alakot kellett felvenni.»

«Egyenletes elosztású fák által árnyékolt területen, köztudomás szerint, sem olyan jó minőségű és tápláló erejű, sem annyi fű nem terem, mint facsoportok által körbezett s oldalról védett, kisebb-nagyobb gyepek tereken. De a minőségében lépten nyomon változó hegyi talaj nem is alkalmas mindenütt a fűtermelésre; s a legkedvezőbb talajviszonyok mellett is a hegységben, ritkább

vagy gyorsabb egymásutánban mindig előfordulnak olyan terek, melyek a teljesen, vagyis jól záródott erdő védelmére szorúlnak.»

«De kizárólag erdészeti szempontból is előnyösebb a talajminőség, lejt stb. szerint csoportosan képezett legelő-erdőalak, mert az egyenletesen megritkitott erdő fái elterebélyesednek, göcsös, ágbogas és csak tüzre alkalmas anyagot nevelnek; a fenyőfélék, különösen pedig a luczfenyő meg épenséggel alkalmatlan az egyenletes gyéritéssel képezett állásra, mert ha korán önállósítva, a szeleknek egy ideig ellen is áll, a folytonos marhatapodás folytán, korán bélkorhadtt lesz. Általában a marha által állandóan taposott gyökérzetű és talaju, bármely állatok növekvése a marhjárástól inkább kimélve marad, sűrűbb állású csoportokénál sokkal gyengébb. A csoportok tehát kétségenkívül több, jobb és értékeesebb faanyagot szolgáltatnak; szóval a facsoportokkal és erdőfoltokkal képezett legelő-erdő, úgy mezőgazdaságilag, mint erdészetileg több hasznot hajt...»

A ligetes legelőnek egy alakját Biró János kartársammal, mi már 1899. év telén megszerkesztettük és az egyik felcsiki legelő-erdőnek szánt erdőbirtok üzemtervére adott véleményünkben konkrét kifejezést is nyert, hogy eredménynyel-e, azt már nem tudom. Ennek az alaknak azonban, a mint visszaemlékszem, még egy kissé sablonos képe volt, a mint ezt egy elfogadott rendszerből való hivatalos kibontakozásnál másképen még elképzelni sem lehet; pedig egy jó legelő-erdőalak képzésére általános érvényű mintát felállítani, mint általában bármely gazdaságra, a melynek a vidék és annak természeti, geographiai, forgalmi stb. viszonyai szerint különbözőképen kell alakulnia, egy mathematice megszerkesztett szabványt felállítani nem lehet és nem szabad. Itt tisztán a kezelés érzékének, ügyességének és ügybuzgóságának kell érvényesülnie.

Nem ismeretlen előttünk a Berendi területcsere eszméje sem. A művelési ágaknak egymásközi tagosítását mi már 10—12 év előtt kezdeményeztük.

Hogy törekvésünknek miért nem volt meg a kívánt eredménye, arról ma már nagy kár volna beszélni. A viszonyok teljes felismerése alapján nagy buzgósággal pártolt elv azonban életet követelt s a székelyföldön most folyó erdő- és legelőhasználati szabályozásban az ige végre testté vált.

Csak azt sajnálhatjuk, hogy minden jóakarat mellett, a viszonyok nyomása alatt egy évtizedet nem birtunk kellően kihasználni, s a jelen, egészen igaztalanul, azt a látszatot mutatja, mintha az erdészeti kezelés a fontos közgazdasági kérdésekben nem birt volna egyoldalúságából a helyzet magaslatára emelkedni.

Méltó elismerés illeti új irányzatunkat, hogy a területek célszerű kicserélése, vagyis az igen sokszor ötletszerűen alakult mivéleési ágakban a káros czéhrendszer megszüntetése ma már mindennapos foglalkozásunk közé tartozik.

A kopárok kijelölésének előmunkálatainál követett eljárásunk s ebben az ügyben felvett helyszíni tárgyalási jegyzőkönyveink tanuskodnak róla, hogy azok az elvek, melyeket de Pottère Gérard szaktársunk e lapok f. évi február havi füzetében, franczia forrás nyomán, a kopárok fásításának végrehajtását illetőleg, a legeltetési érdekekre való tekintettel, elmond, nálunk nemcsak hogy nem ismeretlenek, hanem ma holnap már általános alkalmazást fognak találni. Jele, hogy a helyes érzék, gyakorlati felfogás külföldi szaktársainknak ma már nem kiváltsága; és hogy ő róluk sok tekintetben többet tudunk, mint saját magunkról, részint megszokás dolga — hiszen szóbeszéd, hogy egyik főpapunk is külföldi tanulmányuton volt fiatal honfitársát, a ki nála utbaigazításért járt, azzal elégitette ki, hogy menjen haza szülővárosába és nézze meg előbb, milyen nevezetes felírás van annak kapuján, — részint pedig arról tanuskodik, hogy a mi szegényes szolgálati viszonyaink minket a feltétlen mindennapisághoz nyűgöznek és még a nyilvánosság felhasználásában is mérsékletet parancsolnak. Pedig ez nagy kár, mert a mai világ nagy forgatagában, minden kínálkozó esetben való eleven, nyilvános szereplés nélkül, a legtökéletesebb rendszer is megszűnik irányító, teremtő tényező lenni és eszközzé süllyed.

Hány közérdekű, gazdasági kérdést vet fel a napi élet és korunk nagyhatalmassága: a sajtó, anélkül, hogy szakunknál méltó visszhangra találna!

Berendi vállalkozása, már ebből a szempontból is, feltétlenül méltánylást érdemel. De a midőn ezt elismerem és elismeréssel adózom Berendi művében a közhasznú helyeknek, nem mulaszt-

hatom el azt a megjegyzésemet sem, hogy a ligetes legelőnek, az elől említett ismertetésben jelzett s előnyünkre semmiképen nem szolgáló kijelentések nélkül is nagyon jól lehetett volna propagandát csinálni.

A Lika-Krbavamegyében fekvő kincstári erdők hozamszabályozása.

Irtá: *Petermann Keresztély* kir. erdész.

Mielőtt e közleményem tulajdonképeni tárgyára áttérnék, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy Lika-Krbavamegye a volt likai és otocsácsi határőrezredek területére terjed ki s míg a volt likai határőrezred területén álló erdők az erdőkincstár és a létesítendő likai vagyonköztség között még mindig nincsenek végleg felosztva, addig a volt otocsácsi határőrezred területén álló erdők végleges felosztása még az 1879. évben történt meg. Az erdőkincstárnak jutott 92,035 kat. hold erdő jelenleg az 1882. évben összeállított rendszeres gazdasági üzemtervek szerint kezeltek.

A volt likai határőrezred kerületében fekvő erdőkről, amelyeknek gazdasági viszonyait Kacsanovszky J. az Erdészeti Lapok 1901. évi október és november havi füzetében írta le, gazdasági üzemterv még nem készült, jelen közleményem tehát az otocsácsi kir. erdőhivatal kezelése alatt álló azon kincstári erdőkre vonatkozik, melyek a volt otocsácsi határőrezred felosztása alkalmával az erdőkincstárnak jutottak.

Ezen erdők rendszeres számláló üzemben kezeltek. A vágásforduló 150 év és az ismétlési időszak 30 év. Állabalkotó főfánem a bükk és a jegenye-fenyő. A hozamszabályozás az állabjóság szerint arányosított vágás-osztás alapján eszközöltetett s célja, hogy az évi hozamok egyenlők legyenek. Maga a vágás-osztás a remélhető tarlasztási fahozamok szerint van arányosítva, miért is a megállapított évi vágásterületeken csak akkor fogunk tényleg egyenlő fahozamokat nyerni, ha az egyes osztagok tarlasztási hozama pontosan lett megállapítva.